

“Wetenschappelijke Tijdingen” 1963-2000

De Vereniging voor Wetenschap, uitgeefster van het tijdschrift *Wetenschappelijke Tijdingen*, besloot in haar vergadering van 12 januari 1980 om haar tijdschrift een meer specifieke opdracht te geven. Sedert 1935 was haar taak geweest de resultaten van de wetenschapbeoefening in de Nederlandse taal voor een breed publiek toegankelijk te maken en op die wijze mee te werken aan de emancipatiestrijd van het Vlaamse volk. In 1980 stelde de Vereniging zich echter ten doel:

“het bevorderen van de studie van de geschiedenis van de Vlaamse Beweging in haar breedste betekenis en van het onderzoek van bepaalde problemen van het leven van de Vlaamse gemeenschap”.¹

Om die doelen te bereiken zou haar tijdschrift een “*wetenschappelijk tijdschrift van de studie van de geschiedenis van de Vlaamse Beweging*” moeten worden.²

Met ingang van de jaargang 1981 kreeg *Wetenschappelijke Tijdingen* (WT) een grotendeels nieuwe en voornamelijk uit historici bestaande redactie en dit overwicht van historici is tot op heden gehandhaafd.

De verklaring voor de veranderde opdracht van het tijdschrift, vanuit een min of meer propagandistisch en emancipatorisch tijdschrift voor de wetenschapbeoefening in de Nederlandse taal en de bevordering daarvan in het Nederlands sprekende deel van België, ligt in de gebeurtenissen van de jaren zestig en zeventig. Er was in de eerste plaats de aanzet tot een federalisering van de Belgische staat. Ook het bestaan van de Vlaamse Academies voor de verschillende wetenschappelijke disciplines en een aantal Nederlandstalige universitaire instellingen waren duidelijke tekenen van een succesvolle emancipatiestrijd. Maar er was meer.

Juist in de jaren zestig en zeventig was er ook een explosie van vaak omvangrijke publicaties over de geschiedenis van de Vlaamse beweging. Wij noemen in willekeurige volgorde Hendrik Elias, *Geschiedenis van de Vlaamse Gedachte* en zijn *25 jaar Vlaamse Beweging, 1914-1939*, het verschijnen van de *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging* (EVB) en de prestigieuze reeks *20 eeuwen Vlaanderen*.³ Daar-

1. G.A.R. DE SMET, Vereniging voor Wetenschap, in: *Wetenschappelijke Tijdingen*, jg. 39, 1980, nr. 1, p. 2.

2. G.A.R. DE SMET, Vereniging voor Wetenschap [...]

3. H.J. ELIAS, *Geschiedenis van de Vlaamse Gedachte*, 4 dln., Antwerpen, 1963-1965; H.J. ELIAS, *25 jaar Vlaamse Beweging, 1914-1939*, 4 dln., Antwerpen, 1969; *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, 2 dln., Tielt, 1973-1975; *Twintig eeuwen Vlaanderen*, 13 dln., Hasselt, 1972-1979.

naast zijn er de publicaties van Arthur de Bruyne, Herman Todts en Max Lamberty. Die stroom van geschiedkundige werken geeft aan dat het Vlaamse verleden volop in de belangstelling stond en dat de bestudering daarvan en de publicatie daarover, na de naweën van de Tweede Wereldoorlog, weer aanvaardbaar was. Wel valt in menige publicatie de verzoenende toon op. De extreme tendensen in de Vlaamse beweging, die zich geopenbaard hadden in het activisme, de Frontbeweging en de verrechtsing in ideologisch opzicht in de jaren dertig, die zich uitte in Verdinaso en Vlaamsch Nationaal Verbond en vervolgens in de collaboratie tijdens de Tweede Wereldoorlog van een niet onbelangrijk deel van de Vlaamse bevolking, werden nogal eens toegedekt of geplaatst in het teken van het belang van de Vlaamse emancipatiestrijd en het bewaren van de eenheid in de Vlaamse gelederen. Die 'conciliante' geschiedschrijving riep echter tegengeluiden op.⁴

Duidelijk waren die al te horen op het colloquium te Leuven in 1974, waar het thema 'De Vlaamse Beweging tijdens de Eerste Wereldoorlog', door verschillende sprekers behandeld werd en de toon in het algemeen zeer kritisch was.⁵ Tezelfdertijd verscheen in 1974 van de hand van Lode Wils, *Flamenpolitiek en Aktivisme*, een studie waar een ontmythologiserende werking van uit ging. Vanuit Leuven en vanuit de andere universiteiten kwam in de late jaren zeventig en tot vandaag toe een stroom van aanzienlijk kritischer en daarmee wetenschappelijk meer verantwoorde publicaties op gang, waarin de ideologische, emancipatorische en propagandistische toon ten behoeve van de Vlaamse beweging geweerd werd. Een niet onbelangrijk gegeven was ook dat het om publicaties ging van wetenschappelijk geschoolde historici. Naast Lode Wils waren er Louis Vos en Lieve Gevers die nieuwe inzichten brachten over de katholieke scholieren en studentenbeweging en de omvangrijke studie van Bruno De Wever over het Vlaams Nationaal Verbond.⁶ Die toename van de belangstelling voor de geschiedenis van de Vlaamse beweging vond al vóór 1980 zijn neerslag in *WT*.

4. B. DE WEVER, *Van wierook tot gaslucht. De beeldvorming over de Vlaams-nationalistische collaboratie tijdens de Tweede Wereldoorlog in de Vlaamse historiografie*, in: J. ART en L. FRANÇOIS (red.), *Docendo discimus. Liber Amicorum Romain Van Eeno*, 2 dln., Gent, 1999, dl. 1, pp. 607-614; P. VAN HEES, *Over EVB en NEVB. Enkele opmerkingen naar aanleiding van het verschijnen van de Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, in: *Wetenschappelijke Tijdingen*, jg. 58, 1999, nr. 4, pp. 247-252.

5. *De Vlaamse Beweging tijdens de Eerste Wereldoorlog. Mededelingen van het colloquium ingericht te Leuven op 15 en 16 november 1974 door de afdeling geschiedenis van de 19^e en 20^e eeuw*, Leuven, 1974.

6. L. VOS, *Bloei en ondergang van het AKVS. Geschiedenis van de Katholieke Vlaamse Studentenbeweging 1914-1935*, 2 dln., Leuven 1982; L. GEVERS, *Bewogen jeugd. Vlaanderen 1830-1895*, Leuven 1987; B. DE WEVER, *Vlag, groet en leider. Geschiedenis van het Vlaams Nationaal Verbond 1933-1945*, Gent, 1992 (de handelseditie heeft de titel: *Greep naar de macht. Vlaams-nationalisme en Nieuwe Orde. Het VNV 1933-1945*, Tielt-Gent, 1994).

Michel Hanot.
Redactiesecretaris van
1964 tot 1967.

In de jaren zestig en zeventig nam het aantal bijdragen met een duidelijk historische inhoud snel toe. Daarnaast waren er echter nog talrijke literair-historische en taalkundige artikels. Het kon ook moeilijk anders met taalkundigen als Michel Hanot en Gilbert De Smet als verantwoordelijke redacteuren. Opvallend is in de jaren zeventig de stroom van artikelen van de Groningse historicus Lammert Buning. Hij heeft, gebaseerd op grondig archiefonderzoek, met name nieuw licht geworpen op vele figuren in en rond het activisme en in de Groot-Nederlandse beweging en dat in een stijl die paste in de verzoenende toonzetting van die tijd. Een plan om het tijdschrift meer naar de geschiedkundige kant te buigen werd gelanceerd door redactielid Ludo Simons. Hij was een van de redacteuren van de *EVB* en opperde het plan om in *WT* de noodzakelijke supplementen op de *EVB* te publiceren. Dit plan was echter te ambitieus.⁷

Tenslotte zal de in de loop van de jaren zeventig de aanzwellende stroom van onderzoeksresultaten met betrekking tot de Vlaamse beweging bijdragen tot de verandering van de taak van het tijdschrift. Er studeerde nu een generatie af die de oorlog en de problemen daaromheen voor de Vlaamse beweging niet uit eigen ervaring kende, maar slechts van horen zeggen en nu zelf wel eens wilde uitzoeken hoe een en ander gebeurd was.

De groeiende belangstelling voor het verleden van Vlaanderen en de Vlaamse beweging en de oproep, gedaan op het al eerder genoemde colloquium te Leuven in 1974, hebben op de universiteiten te Leuven, Gent en Brussel, het onderzoek naar het Vlaamse verleden gestimuleerd. Die stroom onderzoeksresultaten, vorm krijgend in licentiaatsverhandelingen en promotie-onderzoek, vroeg om publicatie-

7. F.-J. VERDOODT, De Visser-Neerlandiaprijs voor Wetenschappelijke Tijdingen, in: *Wetenschappelijke Tijdingen*, jg. 57, 1998, nr. 4, pp. 189-193.

mogelijkheden. De reguliere historische tijdschriften hadden *sowieso* te weinig ruimte te bieden. Een nieuw tijdschrift, of beter gezegd, een tijdschrift dat op dit onderzoeksterrein al een reputatie had opgebouwd, kon hier uitkomst bieden. Vanaf 1981 heeft *Wetenschappelijke Tijdingen op het gebied van de geschiedenis van de Vlaamse beweging*, zoals de officiële titel luidt, die taak vervuld.

Wetenschappelijke Tijdingen kreeg in 1981 een vernieuwde redactie. Uit de oude redactie bleven De Smet (Gent), Hanot (Gent) en Simons (Antwerpen). Nieuw waren de literatuur-historica Ada Deprez (Gent) en de historici Lode Wils (Leuven), Louis Vos (Leuven), Karel Van Isacker (Antwerpen), Romain Van Eenoo (Gent) en Romain Vanlandschoot (Tielt). Pieter van Hees (Utrecht) werd lid van de redactie in 1986. De redactie nam zich in oktober 1981 voor om in ieder nummer bijdragen op te nemen die onderwerpen uit de negentiende en twintigste eeuw zouden behandelen.⁸ Wie de jaargangen doorbladert, ziet dat dit een illusie is geweest. In de volgende jaren stelde de redactie meer dan eens vast dat de 19de eeuw onderbelicht bleef. De meerderheid van de artikelen betrof de periode tussen 1914 en 1945 en handelde over aspecten van het Vlaams-nationalisme. Niet alleen de 19de eeuw bleef onderbelicht, ook de periode na 1945 kreeg relatief weinig aandacht en vrijwel geheel uit het beeld verdwenen de literair-historische bijdragen over zowel de 19de als de 20ste eeuw.

Een ander thema dat eigenlijk nauwelijks aan bod is gekomen en dat in de doelstellingen van het tijdschrift wel is genoemd, is het aspect van de sociale en culturele geschiedenis. In de doelstelling is er immers sprake van: “*onderzoek van bepaalde problemen van het leven van de Vlaamse gemeenschap*”. Hieronder kan men natuurlijk de meer politieke facetten van het leven verstaan, maar een andere meer op mentaliteits- of cultuurgeschiedenis of op sociaal-historische onderwerpen gerichte uitleg is mogelijk en op die punten bood en biedt het tijdschrift vooralsnog te weinig bijdragen. Wel werden in de loop van de tijd nieuwe publicaties die relevant zijn voor de geschiedenis van de Vlaamse beweging meer en sneller besproken of gesignaleerd.

De bijdragen die de jaargangen van 1981 tot 2001 vullen zijn voor een niet onbelangrijk deel afkomstig uit Leuven. Niet alleen leverden Wils en Vos eigen bijdragen, maar bovenal spoorden ze hun studenten en promovendi aan tot onderzoek op het terrein van de Vlaamse beweging en stimuleerden ze hen om hun onderzoeksresultaten rijp te maken voor publicatie in *WT*. Zonder hun inspanning zou het tijdschrift het niet gehaald hebben. Op 20 december 1994 schreef De Smet aan

8. ADVN, Archief Wetenschappelijke Tijdingen, D9184(2): Notulen redactievergadering, 2 oktober 1981.

Gilbert A.R. De Smet.
Redactiesecretaris van 1968 tot 1994.

de redactie over de ‘Leuvenaars’: *“zij hebben het mij mogelijk gemaakt, door het leveren van kopij op de valreep, steeds op tijd te verschijnen”*.⁹

Tussen 1981 en 1985 was meer dan de helft van de pagina’s van het tijdschrift gevuld met bijdragen uit Leuven en een blik in de notulen van de redactievergaderingen over de afgelopen twintig jaren leert dat de Leuvense redactieleden zelden of nooit afwezig waren.¹⁰

Deze omvangrijke inbreng uit Leuven leverde soms fricties op. Zowel Wils als Vos en hun studenten stonden immers duidelijk afwijzend tegenover een verzoenende historiografie met betrekking tot de geschiedenis van de Vlaamse beweging. Dit betekende in de praktijk dat de ‘mythen’ rond het activisme, de Groot-Nederlandse beweging, de Vlaamse studentenbeweging, de taalwetgeving en de politieke partijvorming in het interbellum, de collaboratie in de Tweede Wereldoorlog en de naoorlogse zuiveringen opgeruimd werden. Deze ferme aanpak en de toonzetting van de bijdragen riepen discussie op, binnen de redactie en daarbuiten. In de discussie binnen de redactie bleef het criterium voor plaatsing de wetenschappelijk verantwoorde onderbouwing van de onderzoeksresultaten; tevens telde het uitgangspunt zwaar dat het tijdschrift geen ‘Vlaamsgezind strijd-

9. ADVN, Archief Wetenschappelijke Tijdingen, D8648(3): Brief van G. De Smet aan de redactieleden, 20 december 1994.

10. ADVN, Archief Wetenschappelijke Tijdingen, D9184(2): Aantekening van Louis Vos. Hij was tussen 1981 en 1994 de notulist.

orgaan' was. De buitenwereld – en in het bijzonder de abonnees – getuigde soms schriftelijk van onvrede met de inhoud van sommige bijdragen. Immers, een niet onaanzienlijk deel van de abonnees was op een of andere wijze verbonden geweest met het Vlaams-nationalisme of sympathiseerde er mee. Toch heeft geen enkel artikel tot een dramatisch aantal opzeggingen geleid.

Er waren vanaf 1980 tot nu gemiddeld 450 à 550 betalende abonnees.¹¹ Een probleem vormt de hoge leeftijd van veel abonnees. Door overlijden valt jaarlijks een groep weg, die niet gemakkelijk te vervangen is. Het abonnementsbestand kon dankzij promotionele inspanningen tijdens de laatste jaren evenwel op peil gehouden worden. Het archief van de redactie bevat ook voor een aanzienlijk deel briefwisseling met subsidiegevers. De provinciebesturen van Oost-Vlaanderen en Antwerpen, de Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde, de Universitaire Stichting, de Willem de Zwijgerstichting, de Marnixring, het Vlaams Neutraal Ziekenfonds, de stichting Noord en Zuid, de Jules Dhondt-stichting, de Kredietbank en Noordstar, het Goossenaertsfonds en de Vlaamse Gemeenschap (de opsomming is willekeurig en niet volledig) hebben of financieel of door het nemen van abonnementen onontbeerlijke steun verleend. Enkele organisaties doen dat nog.

Dat instanties regelmatig subsidie verleenden en nog verlenen, geeft aan dat het *WT* met zijn nieuwe doelstellingen waardering ondervond en ondervindt. In de pers valt op dat met name de ernstige wetenschappelijke aanpak geprezen wordt. De redactie trad zelf inmiddels met twee colloquia naar buiten om de aandacht op het tijdschrift te vestigen. In 1992 wijdde de redactie een colloquium aan 'De geschiedschrijving van de Vlaamse Beweging sedert 1975' en in 1995 volgde een colloquium rond 'Herman Van den Rееck en de anti-burgerlijke strekking van de Vlaamse beweging na de Eerste Wereldoorlog'.¹² Zeker hebben die manifestaties en de inhoud van het tijdschrift zelf er toe bijgedragen dat de redactie van *WT* in 1998 een Visser-Neerlandia prijs van het Algemeen-Nederlands Verbond in ontvangst mocht nemen. Naast de erkenning van het tijdschrift als een waardevol instrument in de geschiedschrijving van het Nederlandse cultuurgebied, was de prijs een hulp bij het materiële voortbestaan.¹³

11. 1982: 520; 1984: 530; 1987: 640; 1988: 563; 1993: 560; 1993/94: 573 abonnees: ADVN, Archief Wetenschappelijke Tijdingen, D8648(3): Notulen.

12. *De Geschiedschrijving van de Vlaamse Beweging sinds 1975. Handelingen van het Colloquium op 24-10-1992 te Antwerpen*, Gent 1993 (afzonderlijke uitgave van *Wetenschappelijke Tijdingen*); *Herman Van den Rееck (1901-1920) en de anti-burgerlijke strekking van de Vlaamse Beweging na de Eerste Wereldoorlog. Colloquium UFSIA, 9 december 1995*, in: *Wetenschappelijke Tijdingen*, jg. 55, bijzonder nummer, 1996.

13. F.-J. VERDOODT, De Visser-Neerlandiaprijs [...].

Frans-Jos Verdoobt.
Redactiesecretaris
sedert 1994.

Eind 1994 nam De Smet als voorzitter van de redactie van *WT* afscheid. Hij was in 1968 in die functie door Michel Hanot opgevolgd, die na de dood van Jozef Goossenaerts in 1963, het tijdschrift operationeel had gehouden. De taak van Gilbert De Smet was niet gering, want naast het voorzitterschap van de redactievergaderingen, maakte hij de kopij klaar, onderhield hij het contact met de drukker, met de abonnees en met de subsidiegevers en verzorgde hij ook de verzending. Leef tijd en gezondheid dwongen hem echter uiteindelijk een stap terug te doen: hij bleef wel actief lid van de redactie. De Gentse historicus Frans-Jos Verdoobt volgde hem op en tegelijk kwam er een verjonging van de redactie op gang.¹⁴ In 1995 kwam de Gentse historicus Bruno De Wever de redactie versterken en nam Luc Boeva als notulist een werkzaam aandeel in de vergaderingen. In 1999 vulde de Brusselse historica Machteld De Metsenaere de redactie verder aan. Naast een verjonging van de redactie, speelde ook de wens dat de nieuwe redactieleden de resultaten van historisch onderzoek uit Gent en Brussel naar *WT* zouden kunnen leiden. De universiteiten van Gent en Brussel hadden de afgelopen twintig jaren naar verhouding weinig bijdragen geleverd.

De vernieuwde redactie functioneert inmiddels al weer enige jaren. Het beleid en haar werking zijn meer geprofessionaliseerd. De outillage en de logistieke ondersteuning van het Archief en Documentatiecentrum voor het Vlaams-nationalisme (ADV N), waar de redactie vergadert, maken het mogelijk om de nog steeds groeiende stroom bijdragen als redactie te beoordelen en al dan niet tot publicatie te brengen.

14. De redactieleden zijn alfabetisch opgenomen in de Lijst van beheerders en medewerkers.

Voor de komende jaren zal de voornaamste opdracht voor de redactie moeten zijn het waarmaken van wat in 1981 als wenselijk werd gezien: een evenwichtige spreiding van de bijdragen over 19de- en 20ste-eeuwse onderwerpen en meer aandacht voor de sociale en culturele aspecten van de geschiedenis van de Vlaamse beweging.

PIETER VAN HEES